

MARIA STUART

AV FRIEDRICH SCHILLER

I BEARBETNING
AV PETER OSWALD

INSPIRATIONSMATERIAL

MALMÖ
STADSTEATER

INSPIRATIONSMATERIAL MARIA STUART

Det här är ett inspirationsmaterial som bygger på teman ur pjäsen *Maria Stuart* av Friedrich Schiller, i bearbetning av Peter Oswald. Du kan använda materialet som utgångspunkt till diskussioner om föreställningen, antingen inför eller efter teaterbesöket. Till de olika delarna finns diskussionsfrågor, och längst bak finns förslag på litteratur, artiklar och hemsidor där du kan hitta mer information.

Nytt för säsongen är att vi rekommenderar och erbjuder skolklasser en kort pjäsintroduktion innan en föreställning börjar. Introduktionen hålls av personal från teatern och är tänkt som en förberedelse, där eleverna får en idé om vad föreställningen handlar om innan de sätter sig i salongen. Pjäsintrouktionen är gratis och du beställer den i samband med att du bokar dina biljetter.

Har du tips, idéer eller funderingar kring våra inspirationsmaterial?
Kontakta Carin Hebelius på
carin.hebelius@malmostadsteater.se

- 1. Vad handlar pjäsen om?**
- 2. Elizabeth I och Maria Stuart**
- 3. Att förvränga historien**
- 4. Politiskt maktspel**
- 5. Religiös fanatism**
- 6. Dramatikerna: Friedrich Schiller och Peter Oswald**
- 7. Tips**

1. VAD HANDLAR PJÄSEN OM?

”ENGLANDS TRON BLEV SKÄNDAD AV EN HORAS DOTTER
– SOM BEDROG DEN ÄDLA BRITTISKA NATIONEN.
OM RÄTT OCH SANNING FANNS, SÅ SKULLE NI FÅ KRYPA
RUNT I SÖRJAN FRAMFÖR MIG. JAG ÄR ER DROTTNING.”

(Maria Stuart till Elizabeth I)

Maria Stuart är en historia till brädden fylld av passion, politiskt rävspel, intriger, åtrå och ond bråd död.

Vi möter Maria Stuart och Elizabeth I – drottningar, släktingar och bittra rivaler – som strider om den engelska kronan under andra hälften av 1500-talet, en tid då de kungliga anses vara utvalda av Gud. Minsta misstag kan kosta dem både makten och livet.

Samtidigt pågår en bitter kamp mellan katolicismen och protestantismen i landet. Katoliken Maria anklagas för att konspirera mot drottning Elizabeth, och kastas i fängelse. Folket kräver hennes huvud, men Elizabeth plågas av samvetsqual.

2. ELISABETH I OCH MARIA STUART

SLÄKTSKAPET:

MARIA STUARTS FARMOR MARGARET TUDOR VAR SYSTER TILL
ELIZABETHS PAPPA HENRIK VIII. ELIZABETH VAR ALLTSÅ KUSIN MED
MARIA STUARTS FAR, JAKOB V AV SKOTTLAND.

ELIZABETH I (1533–1603)

Drottning av England 1558–1603. Kallas populärt för Jungfrudrottningen eftersom hon aldrig gifte sig. Elizabeth var dotter till Henrik VIII och Anne Boleyn. Hon blev den sista regenten av Tudordynastin.

Elizabeths väg till tronen var vare sig spikrak eller riskfri. Hon hade två halvsyskon, den mycket äldre Maria Tudor och den mycket yngre Edward. Efter pappan Henrik VIII:s död blev Elizabeths halvbror Edward VI kung. Han var sjuklig och dog bara 15 år gammal. Edward VI ville inte att Maria Tudor skulle ärva tronen efter honom eftersom hon var katolik. Kronan gick istället till den unga avlägsna släktingen Lady Jane Grey, som satt på tronen i nio dagar innan Maria Tudor med folkets stöd blev drottning Maria I. Hon avrättade raskt Lady Jane Grey och kämpade för att återinföra katolicismen i landet. Maria I kallades allmänt för ”Bloody Mary” på grund av sina religiösa förföljelser av protestanter. Eftersom Elizabeth var protestant fängslade Maria I henne och planerade att avrätta henne. Men när Maria I dog i cancer 1558 blev den då 25-åriga Elizabeth drottning av England.

Som regent brottades Elizabeth med legitimitetsproblem. Katolikerna erkände inte Henrik VIII:s äktenskap med Elizabeths mor Anne Boleyn och de betraktade henne därför som oäkting – och följaktligen som illegitim arvinge till Englands krona.

Elizabeths tid som drottning kallas ibland ”Den gyllene eran”, och kännetecknas av ett växande välstånd, ökad politisk makt och kulturellt uppsving i landet.

MARIA STUART (1542–1587)

Drottning av Skottland 1542–1567, drottning av Frankrike 1559–1560.

Maria var endast några dagar gammal när fadern Jakob V dog och hon blev drottning av Skottland. Som sexton-åring vigdes hon med Frans II av Frankrike och hon blev då även drottning av Frankrike. Efter bara två år dog Frans, och Maria återvände till Skottland.

Maria gifte om sig med sin kusin Greven av Darnley. De fick en son, sedermera Jakob I av England. Darnley dog några år senare i en explosion och Maria anklagades för att tillsammans med älskaren James Bothwell* ha planlagt mordet på maken. Då hon gifte om sig med Bothwell blev det uppror. Då hade Maria varit drottning av Skottland i sju år, en tid fylld av inbördeskrig, uppror och kupp försök. Nu tvingades hon abdikera till förmån för sin son Jakob och flydde därefter själv till England.

Genom sitt släktskap kunde hon ställa krav på Englands tron, och många engelska katoliker såg Maria som landets rättmätiga arvinge till kronan. Elizabeth I kunde inte låta en så farlig symbol för katolskt missnöje leva fritt i England, och satte henne därför i fängelse. Efter tjugo år i fångenskap avrättades Maria, anklagad för att ha konspirerat mot Elizabeth I.

*) Bothwell har bott i Malmö! Efter flykten från Skottland erbjöd James Bothwell sina tjänster till Kung Fredrik II av Danmark. Men kungen fängslade Bothwell och satte honom på Malmöhuslott i fem år.

3. ATT FÖRVRÄNGA HISTORIEN

Friedrich Schiller skrev *Maria Stuart* år 1800. Dramat utspelar sig i Elizabeth I:s hov under sent 1500-tal, och bygger på verkliga händelser. Pjäsen ska emellertid inte ses som något historiskt dokument. För att nämna en sak så har pjäsens höjdpunkt – mötet mellan de två drottningarna – inte skett. I verkligheten möttes de två aldrig.

Schiller tillskriver de två drottningarna en massa känslostormar som de med all sannolikhet aldrig hade. De var antagligen mer rationella och politiskt kalkylerande än vad Schiller och hans romantiska samtid skulle ha önskat.

DISKUTERA

Vilka problem kan uppstå när historiska händelser skildras i exempelvis romaner, konst, filmer och teaterpjäser?

Kan du ge exempel på något verk som skildrar en historisk händelse felaktigt?

4. POLITISKT MAKTSPEL

Elizabeth I anses ha varit en av Englands mest betydelsefulla regenter. Den elisabetanska eran under 1500-talet var en politisk och kulturell guldålder då England utvecklades till en världsmakt. Under slutet av 1500-talet sände Elizabeth en expedition till Nordamerikas östkust. Där uppkallades staten Virginia (som är en av de 13 ursprungliga brittiska kolonierna) efter ett av drottningens smeknamn, ”The Virgin Queen”. 1588 inträffade ett av de viktigaste slagen i Englands historia. Engelska flottan besegrade den spanska armadan, som tagit sig upp i engelska kanalen, och förhindrade därmed ett katolskt övertagande.

DISKUTERA

Spanien var en supermakt under Elizabeth I:s tid och England var ett land på uppåtgående. Hur ser dagens världsmakter ut?

Kan man dra paralleller mellan då och nu?

Finns det någon världsledare i dag som kan jämföras med drottning Elizabeth I?

5. RELIGIÖS FANATISM

Under 1500-talets andra hälft pågick en bitter strid mellan protestanter och katoliker i stora delar av Europa. I pjäsen blir Maria Stuart, för att använda en nutida referens, en bin Laden-figur i vars namn religiösa fanatiker planerar attentat. Måltavlan var Elizabeth I. Hon i sin tur betraktades som en av Gud utvald regent, och marknadsförde också sig själv som gudalik.

Det kan vara svårt att leva sig in i 1500-talsmänniskans religiösa verklighet: en världsbild där himmel, helvete och Guds makt sågs som något självklart. Många människor var redo att gå i döden för sina religiösa ideal.

DISKUTERA

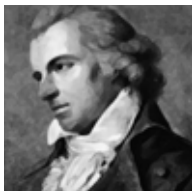
I pjäsen omger sig både Maria Stuart och Elizabeth I med förtrogna som är redo att offra sig för "saken", i det här fallet katolicismen respektive protestantismen.

Vad händer när man som Maria Stuart "satt en snöboll i rullning" och tappat kontrollen – när andra människor handlar i ens eget namn?

Varför tror du att religiösa frågor och motsättningar ofta tar sig extrema uttryck och blir enormt laddade?

Hur tror du det blir i framtiden? Kommer religionens kraft öka eller tvärtom?

6. DRAMATIKER: FRIEDRICH SCHILLER OCH PETER OSWALD

FRIEDRICH SCHILLER (1759–1805)

Tysk författare, dramatiker och filosof. På order av hertigen i Württemberg skickades han som mycket ung till militärakademien Karlsschule i Stuttgart, där han under stor vantrivsel utbildades till militärläkare. Skolan var utmärkande för sin stränga disciplin och elevernas kontakt med omvärlden var knapp men tillgång till böcker fanns. Schiller blev bevandrad inom litteratur och personer som William Shakespeare och Jean-Jacques Rousseau gjorde djupt intryck på honom.

Kring 1783-84 var han husdramatiker vid hovteatern i Mannheim där han bland annat skrev pjäsen *Kärlek och Intriger* som hade stora framgångar. Efter detta insjuknade Schiller i malaria och vårdades hos vänner i Dresden där han bland annat skrev pjäsen *Don Carlos*. 1789 fick Schiller en professur i historia och skrev ett stort arbete om trettioåriga kriget. I mitten av 1790-talet började han samarbeta med Goethe. Senare flyttade Schiller till Weimar där han fullbordade den gigantiska pjästrilogin *Wallenstein*. Trots sin allt svårare sjukdom fortsatte Schiller skriva och 1800 slutförde han *Maria Stuart*.

PETER OSWALD (1965–)

Engelsk poet och dramatiker, mest känd som versförfattare och mellan 1996–2005 var han verksam som författare på Shakespeare's Globe. Hans version av Schiller's *Maria Stuart* sattes upp på Donmar Warehouse 2005, och på Apollo Theatre 2005–2006. Oswald har gjort översättningar och versioner av pjäser av Sofokles, Racine, Kalidasa, Tirso de Molina m.fl. Han har även skrivit en teaterversion av det hinduiska eposet Ramayana.

7. TIPS

LITTERATUR

Fraser, Antonia, *Mary Queen of Scots*, Phoenix Press, 1968.

Gregory, Phillippa, *Den första hustrun: kärleken mellan Henrik VIII och Katarina av Aragonien*, Damm Förlag, 2007.

Herrmann, Richard, *Maria Stuart: drottning utan krona*, Stockholm, 1992.

Ronald, Susan, *Pirate Queen*, Harpercollins Publishers Inc, 2009.

Stump, Donald V, *Elisabet I And Her Age*, WW Norton & Co Ltd, 2008.

ARTIKLAR

”Historia blandas med fiktion”, i *Sydsvenskan* 071103, tinyurl.com/cr83bf

”Hur stoppar man en självmordsbombare”, i *Dagens Nyheter* 020406, tinyurl.com/c8t2pw

”Elisabet I – gift med England”, i *Populär Historia* 5/2002, tinyurl.com/cckvyg

FILM OCH TV

Orlando, regi Sally Potter, 1993.

Elizabeth, regi Shekar Kapur, 1998.

Henry VIII, regi Pete Travis, 2003.

The Virgin Queen, regi Coky Giedroyc, 2005.

Elizabeth I, regi Tom Hooper, 2005

The Tudors, producent Michael Hirst, Showtime, 2007.

Elizabeth: The Golden Age, regi Shekar Kapur, 2007.

WEBB

Queen Elizabeth I elizabethi.org

Mary, Queen of Scots tinyurl.com/dnbmmy

Om familjen Tudor Tudorhistory.org

Om teveserien *Elizabeth I* hbo.com/films/elizabeth

Earlen av Bothwells tid i Malmö tinyurl.com/bsxv2k